

گډندډی هټبڙاردن لډ نډوان سويسراو کوردستاندا ... ءډلی محمود محمد

لډ 10 ی ئابی ئمسا 2018، رځخراوی (Greco) (کډمډډی وډا تانی
ئوروپا بډ بند بډ کردنی گډندډی)، بډ جارځکی دیکډ سرکډنډی وډا تی
سويسرای کردډو، بډهډی ئوډی هیچ هډنگاوځکی نډناو، بډ ئوډی
پارتنډ سیاسییځکانی سويسرا، سډرچاوډی داهاتیان ئاشکرا بکډن، لډو
بډخششانډی پډیان دډدرت لډ لایډن”کډسځکان، کډمپانیاکان، یان گروپی
بډرژډوډند خوازی دی هډرچیپډ بډت”ئاشکرا بکډن.

Greco نیگډرانډ لډوډی حکومډتی فیدراډی یاسا یډک دډرناکات بډ
پیداد کردنی رونی لډ خډرجی پارډی هډمډتی هټبڙاردن و بودجډی
حیزبځکان، پډی وایډ دډرنډکردنی یاسایځکی لډم چډشنډ، بډ خډی
پشتیوانیکردنډ لډ گډندډی لډ لایډن حکومډتډو.

لډ مانگی ئډکتډبری دا 2017 دا، دډستپډشځریپډک لډ ئاستی
نیشتمانی سويسرا پډشکډشکرا لډ لایډن کډسانډکډو زډربډیان چډپن، بډ
ئوډی پارتنډ سیاسییځکان ناچار بکډن سډرچاوډی داهاتیان ئاشکرا
بکډن، لډ حکومډت داواکډی رت کردډو، وډلډ چاوډوان دډکرډت،
هاووډاتیان بډ ساډانی 2020 یان 2021 لډ رځگی راپرسیپډو دډنگ
بدن بډ دډستپډشځریپډک، وډک نډرډتډکی سستډمی دیموکراسی
راستډوځ لډ سويسرا، هډرچډندډ ئمسا کانتډنځکانی شفیتس و
فریډرغ دډنگیان بډ رونی زیاتر دا لډ تډمویلی حیزبځکان، لډ
کانتډنځکانی تیتشینډ و جنډف و نډشتایل بډ خډی بډیاری وا هډی.

سويد و سويسرا دوو دورگډی نا شډفافی کاری سیاسین لډ روی پارډدان
بډ حیزب و خډرجی هټبڙاردن لډ ناو ئوروپا، هډرچډندډ ئم دوو
وډاتډ وډک نموونډی باډای دیموکراسی خډیان نمایش کردوو و ئمډ
زانیومانډ، بډردډوام لډ بډر چډقډی تیډی رځخنډان، سستډم
سیاسییځکان بډو هډکارډو کډوتډتډ ژډر پرسیارډو، لډم دوو وډاتډ
یاسای نیشتمانی بډ پاډپشتی دارایی حیزبځکان و هډمډتی هټبڙاردن
نیډ، سډرچاوډی بډخشځکان لډ تاریکیدایډ، وډلډ پډچډوانډی
کوردستان کډ نغری نارونی و تاریکیډ، پارتنځکانی ئوډوان پډش
هټبڙاردنځکان بودجډی خډیان بډاو دډکډنډو و رایډگډیډن بډ

رایگشتی، هرچند که ناشرای ناکان له ز حال تدا که چنیا پیدا کردوو و له که بیان و رگرتوو، که شای ئم دوو و له ت له ر و له س رچا و له د گرن، سیر بکن پارتی کانی سوید 11 مانگ پیش پر س ی ه بژاردن، بودج ی پارتی کانیان به پر س ی ه بژاردن دیارید که و به او د که نه و، پارتی سیال دیموکراتی د س له تدار 100 ملیان کرانی دیاریکردوو به پر س که، ت نانت ش وازی خ رجکردنی ئ و بودج ی ش دیاریکرا و، نمون 70 ملیانی به ریکلام دیاریکردوو، پارتی نا و ند 70 ملیان کران، 50% ی به ریکلام، پارتی دیموکرات 50 ملیان... بودج ی ه بژاردنی 9 ی ئم مانگ یان.

به ه ی داب زینی ژمار ی ئ ندانمان و، ئا بونی حیزی ت نها 3% داهاتی پارتی کان دیاری د کات له سوید، له س ی 1989 ر ئ ی 13% هاو و له تیان ئ ندانی پارتی کان بوون، له ئ ستا ر ئ که که متر له 5%، به ی به شاری ئا بوونی حیزی که متر له 5% خ رجی کان، که ر و ات رین ر گای پار پیداکردنی حیزی سیاسی.

که موک ی له سست می دیموکراتی سویری ئا شکرا نه بوونی خ رجی کان، هرچند به ه ی پیاد کردنی دیموکراسی راست و خ و خ ی به س ر م شقی دیمکراسیت له جیهان د زان ت، به ه ی و که و ت ت به ر ر خذ ی توندی ر کخراوی ش فافیت ی نه و د و ت ی، س بار ت به تاریکی پشتیوانی سیاسی پارتی سیاسی کان، جگ له پارتی گ لی راستگ را، ه موو پارتی کان بودج ی خ یان پ شتر به ه بژاردن کان به او کرد ت و " پارتی سیالست 1 و 4 ملیان فر نک، پارتی لیبرالی رادیکا 3 ملیان فر نک، پارتی دیموکراتی کریستان 2 ملیان فر نک، پارتی سوز 200 هزار فر نک، پارتی به رجوازی دیموکراتی 500 هزار فر نک، سوز لیبرال کان 300 هزار فر نک".

و ک د بینین پارتی سیاسی کان سویرا که له به رد م تیغی ر خذ ی توندان، نا است و خ س رچا و ی داهات کانیشیان دیاریکردوو و به او کرد ت و " حیزی لیبرالی سویری بودج که ی 3 ملیان فر نک " 65% له که میانیاکان و، " پارتی دیموکراتی کریستان 2 ملیان " 50% له که میانیاکان و، " پارتی گ لی سویری 2 ملیان " 35% له که میانیاکان و " پارتی سیالست 2,5 ملیان فر نک " 75% له ئا بونی ی، س سیالست کان ت نها له ی که میانیا به خش و رد گرن، ئ ویش ناو که ی ئا شکرا کردوو، تاک پارتی ناوی که میانیا که ی ئا شکرا کردوو له ناو ئ و پارتانی ئاماد ن به خش له که میانیاکان و ر بگرن، پارتی سیالست به هیچ شو ی که که م که له بانک کان و که میانیاکانی د نه وای و ر ناگرت، به م ش سا نه زیانی 400 هزار

فرانك لى خەي دەدات، "پارتى سەوزى سويسرى بەخشش لى بانكى كرىدى سويس و يو بى ئىس وەر ناگرت، بانكى كانى يو بى ئىس، كرىدى سويس و رايىفايزن و كەمپانىا كانى سويس ئەر و ئىكسا فینترتور و ...، ئى و پارانى ئاشكرا دەكەن داویانى بە پارتى سىاسىيەت، كرىدى سويس ساھانى ملىيەتەك فرانك دەدات بە و پارتانى 5 كورسى زىاتريان ھەي جگە لى سەيالىستەكان كە بەخشش لى وەرناگرت وەك پەشتەر ئامازمان پەدا.

نيو سەدەيە چەپەكان سويسرا داواي ئاشكرايى دەكەن لى بەخشش پارتىكان و خەرجىيەكان و سەچاۋەي پەپشتى دارايى ھەبزاردن، پارتى چەپەكان لى گە ئاشكرايىن، راستگەراكان لى بەر ئىۋەي پارەي زەر وەردەگەن لى كەمپانىاكان و بەستراون بە و بەرژە وەندىانەۋە و زەرىنەن لى پەرلەمان، ناھەتەن ئىم داۋاكارىيە سەر بگرت، بە ياسا سەچاۋە و قەبارەي بەخشش و خەرجىيەكان و سەچاۋەكانىان و ئاشكراكارى لى داھاتەكان جەي خەي بگرت.

ۋەك ئامازم پەي دا چەپەكانى سويسرا ھەمەتەكىان راگەياندوۋ بە ئاشكرا كەرنى بەخشش سىاسى ئىۋەي لى 10000 فرانك زىاتەر، بە ئىم مەبەستە 120 ھەزار ھاۋۋەتەي واژەي لى سەر دەستپەشخەريەكە كەردوۋ، پەشبىنى دەكەت لى نەۋان 2020 بە 2021 بەرەتە بۋارى دەنگدانەۋە، ھەرچەندە 10000 فرانك زەر زەرە، دەبۋايا 1000 فرانك كەمترىش بۋايا.

ئەۋان لى دەستپەشخەريەكەيان داۋا دەكەن وەرگەرنى بەخشش بە سەچاۋە ياساغ بگرت، سەچاۋەي بەخششەكان بە وردى بەرەتە بەردەست خەك و لاينى پەيۋەندىدار، نا رۋنى لى وەرگەرن و خەرجى نەمەتەتە...

پشتىۋانى دارايى دادپەرۋەرەنە ئاشكرا يەكەكە لى پەۋەرە سەرەكى و بىچىنەيەكانى دادپەرۋەرە ھەبزاردن، پەويستە خەكە بزانەت كە لى پەتەن پارتانەۋەي، پارە لى كۋە دەنن؟، بە كە كار دەكەن؟، چەند خەرج دەكەن لى پەرسەي ھەمەتە ھەبزاردن؟، لەرەشەۋە بزانەت كارەكانى ئىم فراكسىيەن و لىستانە داۋا ھەبزاردن لى بەرژەۋەندى كام قارون و كام كەمپانىادايە، ئاراستەيان رۋ لى كۋەيە، چۈنكە جەگەلەي پشتىۋانىان لىكۋەۋە بەت، قىبەلەي بەرژەۋەندىان رۋ لى و شوئەيە، پارە ئاينى ئەۋانە، قىبەلەنامەي ئاراستەي كارەكانىانە.

لى كوردستان پارت و لىستەكان، نە بودجەي پارتەكان و نە بودجەي پەرسەي ھەبزاردنەكانىان ديار نىيە، لى كاتەكدا ۋا 5 سە پارتە

سیاسییەکان کوردستان، وەك راگەیەنراوە بودجەیان لە بەاو، کەچی سەتەلایت و ماشینی راگەیانندن و خەرجی بەشوماری بارگەکان و هەممەتی هەبژاردنیان رانەوستانا، کەینی دنگی تاك و عەشیرەت بەردەوام، کەمپانیای زەبلاح کاریان بە دەکات، هاووالتیانی کوردستان بە گشتی و ئەندامان و دنگدەرائی ئەم لایەنانە مافی خەیانە سەرچاوەی داراییان بزائە، دەوڵەتەکان پارەیان زەرە بەهەی بەخشەکانیانەو ویستی خەیان بەسەر کاندیدەکان دەسەپەنن لە دواي هەبژاردن، هاوکات ئاشکرا کردنی سەرچاوەی داھاتی پارت و خەرجی هەبژاردنەکان بەشەکە لە شەفافیت، ئەگەر پایەیی پارتەك لەسەر ناشەفافیت دامەزراوەت، چەن دەتوانەت لە ئایندەدا سستەمەکی شەفاف بنیات بنەت، کە شەو رەژشیوەن و رەو قەرنینیانە بەی، ئایا دنگدەری حیزب ئاگاداری خەرجیەکانی حیزبەکەییەتی؟ کە مافی خەییەتی بزائەت کە هاوکاری دەکات؟ کام لەبی قاچاچیە دەستی دەگرەت، قاچاچی نەوتەیان تلیاک؟ پارەیی بەکار هاتوو رەشەیان سەپی؟ سەرچاوەی دیارەیان نەزانراوو بە دایک و باوک؟ سەرچاوەکەیی کوڵی؟ ناوخەییەیان دەرکەیی؟ دزییەیان هەواگری وەلاتان؟ هەرەمیەیان نەونەتەووی؟ هاووالتیانی خانوو قوڵەکانەیان فیرەوناوەکان؟ ئەمە هەمووی ئەگەرەو هەمووشی لەگەڵ پەرەسەیی سیاسی کوردستان دەتەوێ کە مەحرەم تیایدا زەر کەبەتەوێەیان هەر بوونی نییە، گەشتەتە ئەو ئاستەي متمانە بە سستەمی نوێنەرایەتی پەرلەمانی زەر کزو لاواز بوو، بایکەت رەنگدانەوێ وشیاریانە بە متمانەیی.

پارتی سیاسی پەویستی بە پارەیی بە راییکردنی کارەکانی، بە تەیبەتی لە کوردستان بەتە نەرتەیی سیاسی باو بە بوونی بارگەگو دەم چەورکردنی ئەندامان و گردبوناوەو بوونی کەناەیی راگەیانندن، ئەمە راستی و هاشا هەنەگر، لە ئەم پارەیی لە کوڵ دەنەت؟ چەن پەیدای دەکات؟ چەن لە بەشە کارگەییەکانی خەیی تەماریان دەکات؟ چەن ژەمەریاریەکانی کەتایی بە وردی و وردەکارییەو دەخاتە بەردەست خەڵک؟ ئەمە هەمووی پرسیار، خەڵک لە مەشکیاندا دەیەنن و دەیبەن، وەلە تا ئەستا مخابن پرسیارەکان بە کەکراوایی نەکراو، پارە رەگی گەندەییە، تا خەرجیەکان هەبژاردن زیاد بەت، ئاشکرا کاری و رونی دەبەتە پەویستی، وە قەبارەیی پارە هاتوو جەیی گومانەکان گەورەتر دەبەت، تا دەزگای حکومەتەکان لاواز بن وەك هەنووکەیی کوردستان، ئەوا دەوڵەتەکان بەشتەر دەتوانن پارەکانیان بە ئاراستەکردنی پارتە سیاسیەکان بەکار بەهەنن، بە ئەوێ بەیاریەکان لە بەرژەوێندیان دەرچەت لە داھاتوودا، ئەوان زەریان

ناوێت، تێنها ههشتن وێی چێند بـشاییك لێ و بـرهـهـنان و چێند شـهـهـك بـهـ بریکاری لێ پـهـرـلـهـمان بـهـ لادانی رکا بـهـرـکانیان، چاوپـهـشی لێ پـیسـکردنی ژینگهـ و باج و... یاخود گهـ یاندنی چێند زانیاریهـك لێ سهـر پـهـرـژـهـکانی داها توو، ئیستغلالی سامانی ژهـر زهـمینی و چاوپـهـشی لێ دهرکردنی یاسای کاری پـهـشـکهـوتنخوازان و وهران کردنی کهرتی گشتی، یاخود گهـ یاندنی زانیاری بـهـ کهـمپانیا بیانییهـکان لێ کاتی بوونی کهـشـهـ وێك بینیمان...، ئهم بـهـیارانهـ خهـهـکی گشتی ههـست بـهـ مهـترسییهـکانیان ناکهـن، نهـیارانیشی بـهـهـی نهـبوونی کهـناـی راگهـیاندن، نوزهـیان ناگاتهـ خهـهـکی، لێ ههـمووی مهـترسیدارتین بـهـ یارن کهـ دهرهـن.

دهـمانهـوت بزانیـن کام کهـمپانیا و دهـوهـمهـند هاوکاری پارتیهـکان دهـکهـن؟، چهـن کهـمپانیا و دهـوهـمهـند کهـنایان دا بهـشکردوو لێ نهـوان خهـیاندای؟، کهـیهـ پارێی ماشینێ راگهـیاندنهـکهـیان دا بین دهـکات؟، لێ کام واتهـوهـ پارێ خهـی دهـکات بـهـ کوردستاندا؟؟ و ههـمـهـمی ئهم پرسیارانهـ راستهـوخهـ پـهـیـوهـستن بـهـ ههـهـزاردهـوهـ، چونکهـ پـیـویـستهـ دهـنگدهـران بزانهـ ئهم پارانهـ لێ کو دهـن کهـ پارتیهـ سیاسیهـکانیان بـهـکاری دهـهـنن، کهـ کانهـید بـهـسزما نهـکانیش زهـرینهـیان نازانهـ، ئهـوهـ پـهـستهـرهـی بـهـیان دروستکراوهـ بـهـ پارێی تلیاکهـیان باجی جامخانهـیهـ، یانی باجی بـهـدهـنگی پارتیهـکهـیهـتی، یان داگیرکهـرانی کوردستانهـ..... ئهمهـ و یهـك دنیا داواکاری و پرسپاری و ههـمـهـمانهـ دراوهـی دیکهـ.

دهـمانهـوت بزانیـن ئایا سستهـمی سیاسی لێ کوردستان دیموکراسیهـیان بـهـتهـکهـراسیهـیهـ؟، ههـهـزاردهـن و سستهـمهـکهـی لێ ژهـر کاریگهـری پارت و بـهـچونهـ سیاسیهـکهـنهـ؟، یان لێ ژهـر ههـژمهـنیای پاردهـیهـ؟، کهـ بـهـشـهـ ئهـوی دووهـمهـ، ئهـوهـی لێ کوردستان دهـگوزهرت بـهـتهـکهـراسیهـیهـ و پارێ ئاراستهـیهـ ههـموو کارهـك دهـکات، پارێکانیش ههـندهـ زهـرن فرهـ سهـرچاوهـی ناوهـوان، تهـواو کهـنترهـیهـی پـهـسهـکهـیان کردوو.

کهـمهـیاتی فرهـ دهـوهـمهـند لێ کوردستان، راگهـیاندن لێ بـهـرهـزهـوهـندیهـی سیاسی خهـیان بـهـکار دهـهـنن، بـهـ گهـیشتن بـهـ دهـسهـلات و درهـژدهـان پـهـی، بـهـ مهـسهـکهـرکردنی سهـرچاوهـی داها و تاهانی سهـروهـت و سامان، دواتر بـهـ دهـستهـکهـوتهـی سیاسی و ئابوریهـیهـی بـهـدهـستی دهـهـنن، درهـژ بـهـ بـهـوهـبردنی کهـنا کهـنایان دهـنهـن و بـهـرهـراوانی دهـکهـن، بـهـمهـش پارێ و کورسی و راگهـیاندن کهـنترهـیهـی دهـکهـن، دهـستهـ دهـنهـنهـی بناقاقای ههـموو بـهـچونهـکی عهـدالهـتخوازان و پـهـراوهـزی دهـخهـن و رهـواج بـهـ مافیایی و کهـنهـپهـستهـی دهـنهـن، سهـرهـك و ههـزیرانی پـهـشووی ئیتهـیا بـهـرلهـسهـکی لێمهـدا کارامهـ بوو، هاوکات دهـستهـبهـزی دهـسهـهـتاری ئهـوروپای

رژیمها تیش همان کاریان کرد، تورکیا و کوردستانیش بزم ئاقاردا
ر دکن و گیشتون ت دوا م نزم، ئلیگارشیی کان ورگ، دم،
چاو، گو و مشکیان ک نتر کردوو.

راگ یانندن چ ندم جی م ترسیی ل دست د ساتی ست مکارو
گ ندمدا بت، بهمان ئ نداز و زیاتریش م ترسیدارتر کا ت ک ل
دست ملیارد رکاندا بت، ئوانیش برژوو ندی خ یانی پ د پارزن
بی کا ت ک قارون کان ئ راستی سیاست دیارید کن ل رگای پارو
راگ یانندنوو، هیچیان ل برچاو نیی جگ ل قازانج، سیاست و
راگ یانندن لای ئوان لق ک ل بز نس، ن ک ب چاکای گشتی و
گ انکاری سیاسی و ئابووری و ک م مای تی و ر شنبیری، ئستای
کوردستان ل م ق ناغ م ترسیدار دای .

بی د بت پارتی سیاسی کان کوردستان ناچار بکن، س رچاوی
داهاتیان ئاشکرا بکن، د ساتی پار ل پر سی سیاسی ب تایب
ه بژاردن کورت بکر ت وو، ک تا ئستا ه مووی ل تاریکی و
گ پانیش ب د ساتی پار ئاو، هیچ ه زکی سیاسی ل م
بار یوو د ستی شخص ری ن ناو ندوو، ک س نازان ت ئ م پار و سامان
ل کو وو دت و ب کو دا د و ات؟، یاسای ک نیی ب ر کخستنی
خ رجی پارتی کان و دیاریکردنی س رچاوی کان یان و ر کخستنی ک م ک و
ب خشش کان و ... ل پا ر کخستنی ئوان پ ویست ک مپانیا کانیش
ناچار بکن ب خشش کان خ یان ئاشکرا بکن، س رچاوی پار
ک نا کان راگ یانندن کان دیاری و ئاشکرا و روا بت.

ئستا د پرسین پارتی سیاسی کان پار ب راییکردنی کار کان یان ل
کو د ه نن؟، ئ م ه موو ک مپانیا ز بلا هی ه یان، ب چی دروستیان
کرد؟، ئ م ه موو ک نا ی راگ یانندن ب چی ماشین کان یان کار
د کات؟، ... ه موو ئ م پرسیاران ب ی و م نام نادر ن وو ئ م
د زگاو ک نا و ر کخراوان ب نایه نن ب ر باس و قس و
ب دوا داچوون، چونک هاو ب ر ژوو ندن و س رکرد کان یان زیاتریان
ک کرد ت وو، یان خ یانن س رچاوی ک ی، د زانن ژیان سیاسی پاکتر،
ک تای ب ه ژم نیای ئوان د ه نن، ب ی ئ م پرسیاران م حر من
ل م ی کوردستان، ه رچ ندم ه بژاردن رگای گ انکاری ریش یی
نیی ل ک م گاکان، ل ب ژیان کی سیاسی ت ندروست د بت ش ش کی
سیاسی ب رزگارکردنی ژیا ی سیاسی ئ نجام بدرت، پرسیار کان بکر ن
بنچین و ل ر وو د ستی بکر ت.

با بزانی ل ه بژاردنی رابردوو چی گوز راو، ئ و ک م ی بیستمان

و بینیمان و ئاشکرا کرا ، ئێمە نموونەیەکمان لێ خوێندیمان "وێتێک 22 ملیۆن دۆلاری ناردوو بە هەبژاردنی کۆکۆ، پارتێکمان ئێران پارێ و وردگیریت، سەرکردەییەکمان لێمان رێژانە دێت، بارێک دۆلاری هاتوو لێ و دیو سنورمان گرتا، پارتێکمان لێمان مپانیو و سەرمانداران 950000 دۆلاری کێکێت و نازانێت چێ لێکراو، 3 ملیار دینارمان بەغداو بە هەبژاردنی عێراق هاتوو بە لایەنێکی کوردستان دیار نییە، حیزبێک زیاترمان 50 کێناوە راگێیانندی هێی، پارتێکی سیاسی مەرزێی دا بەش دێکات، یێکی دی بە 200 دۆلار دێنگێک دێکێت ، ئێوی دی دێمانچە دێبەخشێت و ، کێبێک بە دێرچوون 100 دێفتێری خێجێکێ و سەرماندارێک کێناوەکی تایبەتێ بە هەبژاردن کرد و دواتر راگێیاندنکارانی گیرفانمان و سێکێسی ناردنمان و... ئێمە هەبژاردنمان یان مافیای و بازای وێات فرێشییە."

ئێگەر سوێسراو سویدمان بێر چێقێ رێخنێ توندا بێهێی ناوێی خێجی و بودجێی حیزب و هەبژاردنێکان و نێزانینی سێرچاوی داها تێکان و لێبوونی سێرچاوی پارێکان، ئێوا لێ تاریکسانی پارێ رێشی پارتێکانمان لێ کوردستان شێوێنێ سستێمی بێتێقرا تێ دا، هەبژاردنێکانمان جێگە لێ شێی لێبێی کانی پارێ شێکی دیکە نییە، پارتێکانیش دێستکردن و لێ گیرفانی ئێو لێبێانمان.

تا ئێستا یێک پارتێی سیاسی بودجێی هەبژاردنی داها تووی بێاو نێکردت و، کێسێس لیستی کێمێکێ رێکانی خێی ئاشکرا نێکردوو، ئێوا بێسی بودجێی پارتێکان و خێجی کێناوەکانی راگێیانندیان بێی، چاوەوێوانی ئاشکرایێ لێ خێجێکردنی پارێ رێشێکانیش مێبێ، پێرلێمانێک سێرچاوەکی ئێمان زێرا بێ پێسێ بێت، چاوەوێوانی روانی خێراکی تێندروستی لێبێردا مێکێن، ئێو جێهێر بێن کوردستان دورگێی دیموکراسی ناوچێکێی.